

Vyšachovaný Bobby Fischer

Tomáš Temer a Tomáš Řehák

Robert James „Bobby“ Fischer byl excentrickou šachovou hvězdou, na kterou budou mnozí vzpomínat jako na přemožitele sovětské převahy v šachu. Po roce 1972, když sehrál partii s Borisem Spasskym, se vytratil z veřejného života na téměř 20 let. Po dlouhé odmlce si v roce 1992 Bobby Fischer znovu zasedl za šachovnici se Spasskym, a tak se ze šachové legendy stala i jedna z nejhledanějších osob Spojených států amerických.

Jugoslávie se roku 1992 zmítala v občanské válce a OSN uvalilo na Jugoslávii embargo. Bobby Fischer se v této době rozhodl odehrát svoji životní hru, v které se točilo neuvěřitelných pět milionů amerických dolarů, s největším rivalem z bývalého Sovětského svazu Borisem Spasskym právě v Jugoslávii. V tutéž dobu mu přišel dopis, schválený Georgem Bushem starším, aby od svého úmyslu okamžitě odstoupil. Důvodem prý bylo to, že Fischerova aktivita jako amerického občana byla v rozporu s vládním příkazem číslo 12810, vydaným 5. 7. 1992, který sankce proti Jugoslávii uvalil.

Podle amerického ministerstva financí by se Bobby Fisher dopustil zločinu, kdyby odehrál tuto hru. Vládní příkaz číslo 12810 zakazoval americkým občanům vykonávat jakékoli kontrakty na podporu komerčních projektů v Jugoslávii a také exportovat služby do této země. Navíc za tento čin by Bobby Fischer musel zaplatit čtvrt milionu amerických dolarů a šel by možná i na deset let do vězení.

Bobby Fischer se při obdržení dopisu rozhodl poplivat tento dopis před zraky televizních kamer a pokračoval ve svém úmyslu hrát se svým ruským rivalem Borisem Spasskym. Tímto rozhodnutím Bobby Fischer porušil vládní příkaz číslo 12810 a byl pronásledován vládou Spojených států amerických po zbytek svého života a nikdy se již do USA nevrátil.

Podle amerického ministerstva financí se Bobby Fischer zaprvé dopustil podpory komerčních aktivit sponzora tím, že šel do Jugoslávie hrát šachy, a za druhé tím, že exportoval služby v tom smyslu, že jugoslávský sponzor profitoval z používání jeho jména a reputace.

Jaký to má vůbec smysl zakázat komerční činnost v zemi, kde právě probíhá válka? Možným důvodem by mohla být prevence kupčení se zbraněmi, protože si musíme přiznat, že šachisté si mohou zvyknout si na své živobytí takovýmto způsobem přivydělávat. Nebo byla důvodem možná zranění ve válečné zemi, protože šachisté jsou vyhledávanými terči střelců? A není to spíše tak,

(pokračování na straně 2)

Čunkovo dítě s vodou vylité

Ladislav Tajovský

Někteří lidé mají zvláštní schopnost neodolatelně tihnout ke slovům a činům, které připadají vhodné jenom jim samotným. Ukázkovým příkladem budiž Jiří Čunek, kterého okolnosti – zpozdvádání dirigované Čunkovým předchůdcem ve funkci lidoveckého šéfa – postavily v nepravý čas na úplně špatné místo. Vsetínský senátor pak již sám s jistotou profesionála využil každíčkou příležitost, kterou „doba nabízí“, aby ji obrátil ve svůj neprospěch. Jako by zapomínal, že v jeho povolání je vlastní obsah v nejlepším případě na druhém místě, přičemž místo první je zpravidla obsazeno pouze formou.

Zatím posledním výstřelem na cestě k páně Čunkově politické sebelikvidaci byla slova o – jemně řečeno – nekompatibilitě některých kulturních návyků romské menšiny s principy, na nichž stojí větší společnost. V balastu politické pseudokorektnosti, pragmatické účelovosti a čisté hlouposti mediálních tahanic kolem jeho výroku se přitom vytrácí jádro problému, který lidovecký předseda tak rád otevírá – jak vysvětlit, že v každé západní společnosti (samozřejmě i jinde, ale zde to je nejmarkantnější a také nám nejbližší) existuje skupina obyvatel, která se od ostatních výrazně odlišuje, přičemž společným jmenovatelem této různě strukturované odlišnosti je výrazně nižší životní úroveň. Nepopulárnosti tohoto faktu se můžeme bránit pouze tím, že jej zamlačíme, ať už

EK vs. Microsoft

Patrik Paneš

Dříve, než se blíže podíváme na evropský antimonopolní proces proti Microsoftu, vrátíme se ještě krátce k minulému číslu Terra Libera, ve kterém jsme se soustředili na USA. Tamní případ měl totiž zajímavé dozvuky. Jako příklad jeho vedlejších dopadů lze uvést např. to, že právní zástupci soukromých klientů podali skupinovou žalobu na Microsoft za účtování nadměrně vysokých cen operačního systému, které odvozovali z dokumentů soudce T. P. Jacksona. Celkově Microsoft v celých Spojených státech čelil asi 130 podobným žalobám (které zahrnovaly kolem 65 milionů fyzických osob) a k jejich uzavření docházelo opět prostřednictvím mimosoudních dohod. Microsoft jako odškodné nabízel hardware a software – konkurenti nicméně namítali, že tak jen dále posiloval svou pozici na softwarovém trhu. Polovinu při Microsoft uzavřel tímto způsobem a v ostatních případech byla veškerá obvinění stažena – soud tak neprojednával ani jeden z těchto případů.

Stejným způsobem dopadaly také soukromoprávní žaloby o odškodnění ze strany konkurentů Microsoftu, např. IBM, Novell, RealNetworks, Sun Microsystems či AOL Time Warner (od roku 1999 vlastník Netscapu) – tyto společnosti při jejich

(pokračování na straně 2)

že komerční aktivity mohou válečnou zemi pomoci vrátit k normálu? Není to tak, že tam, kam nepřichází zboží, přicházejí zbraně? Nebo je to tak, že Bobby Fischer jenom někoho naštvál, že se vzepřel „zákazu zpívat“? Ono to přeci jenom vypadá tak, že zákaz komerční činnosti byla taková hříčka washingtonských úředníků, kteří si potřebovali zařadovat. Ostatně už jenom to, že se v Jugoslávii v té době dobrovolně střetli dva šachoví velmistři, asi svědčí o tom, že to bylo bezpečné a prospěšné pro všechny zainteresované, a v tom případě není co řešit.

Je zajímavé si povšimnout, že komerční aktivity se dopustila například Šachová federace Spojených států (*United States Chess Federation*), která během téže doby

nakupovala z Jugoslávie šachové knihy za více než půl milionu amerických dolarů. Komerční aktivity se musel také dopustit jakýkoli Američan, kterých v té době do Jugoslávie cestovalo opravdu nespočetně.

Ale to již americkým úřadům uniklo. Fischerovo vítězství bylo často přirovnáváno k vítězství individualismu a svobody nad kolektivismem. Když Fischer v Jugoslávii roku 1992 jednal svobodně, všechno se obrátilo proti němu. Fischerovo americké občanství mu bylo zrušeno a Fischer se ukrýval jistou dobu v Japonsku, kde však také americkým úřadům neuniknul. V tuto dobu k jeho popularitě rozhodně nepřispěla jeho antiamerická a obzvláště antisemitistická prohlášení. Poté, co měl být Bobby Fischer

deportován z Japonska do Spojených států amerických, požádal o německé a islandské občanství. Island mu vyšel vstříc a občanství mu bylo uděleno. Do Islandu, z kterého se před mnoha lety loučil jako mistr světa, byl tentokrát přijat jako pronásledovaný utečenec. Když Bobby Fischer 17. ledna 2008 zemřel, mnozí si ho připomněli jako šachového génia. Pro nás Fischerova smrt je především smutnou připomínkou výhry státních zásahů do nejzákladnějších lidských svobod: svobody pohybu a projevu.

Tomáš Temer a Tomáš Řehák jsou studenty University of New York in Prague (xtmert@student.unyp.cz a rehaktomas@gmail.co)

Čunkovo dítě s vodou vylité

(pokračování ze strany 1)

si o tom myslíme cokoliv (tzn. budeme politicky korektní), nebo že budeme prostě lhát. A přijmeme-li jako fakt, že relativní chudoba jedné části populace ve srovnání s jinou je minimálně jednou z hlavních příčin vleklých společenských animozit a často i otevřených konfliktů (v současné době např. Keňa), pak musíme nutně dojít k závěru, že je to tatáž chudoba, která se nezřídka - a spíše pravidelně - stává zdrojem střetů i na mezinárodní scéně.

V přístupu k těmto otázkám to měli politici v dřívějších dobách mnohem jednodušší. Ještě americký prezident Theodore Roosevelt mohl bez obav z mediálního ukřivzování vyjadřovat přesvědčení o nadřazenosti „anglosaské civilizace“ prostě proto, že o tom byl přesvědčen. Nebyl v tom rozhodně sám: památná jsou slova dalšího politického ledoborce W. Churchilla na adresu dětinských Indů, kteří by bez britského patronátu pomřeli hladu. Byla to jejich zjednodušující odpověď na implicitní otázku patřající po vysvětlení evidentních a zásadních rozdílů ve vyspělosti (tedy bohatství) různých společností, v širším slova smyslu civilizací. Dnes si i jedinec se silně limitovanou představivostí dovede snadno představit, jak by taková slova z úst seriózních představitelů demokratického státu zněla a jakou by vyvolala odezvu.

Jsme ale my všichni dnes skutečně přesvědčeni o tom, že obyvatelé Burundi jsou co do životní úrovně v nejšířším slova smyslu takřka o staletí zpět jenom proto, že v jejich zemi je horší klima, mají ve srovnání s námi nedostatek zdrojů, jsou od přírody hloupí a líní, prostě že mají jakousi „historickou smůlu“ na místo a okolností, do nichž se narodili? Nebo je příčina někde úplně jinde a pes je zakopán v rozdílně definovaných hodnotách, které vyznávají, jiných pravidlech, jimiž se ve styku mezi sebou řídí, jiných životních prioritách? Tedy v tom, co od sebe takto

definované společnosti odlišuje a čemu můžeme zjednodušeně říkat „civilizace“?

Problém romského etnika tak, jak se jej dotknul Jiří Čunek, je ve zmenšené podobě tentýž: jsou Romové chudší (a tudíž nemocnější, méně vzdělaní, méně úspěšní atd.) proto, že je jim to „dáno“, že se takoví rodí, že jsou při pohledu na běžně používaná ekonomická a sociologická data „méněcenní“? Někteří si přesně toto myslí a neváhají kolem sebe ve jménu tohoto názoru mlátit nejrůznějším sportovním náčiním hlava nehlava; autor těchto řádků k nim určitě nepatří a tento názor upřímně nedsílí nikoliv z důvodu jeho společenské nepřijatelnosti, ale prostě proto, že jej považuje za pomýlený.

Bude to tedy jinak. Další možné vysvětlení můžeme hledat v jakémsi historickém zpoždění. Ne všechny civilizace, státy, regiony, sociální skupiny se z různých důvodů vyvíjely stejně rychle. Nad takovým názorem už nejde mávnout rukou a ze strany různých sociálních skupin a společenství zaznívají zejména v poledních desetiletích stále častěji; přesto však existují relevantní příklady z historie i současnosti, které jsou s takovým tvrzením ve velmi silném rozporu. Mnohé společnosti vynaložily nemalé prostředky v úsilí takovou dějinnou mezeru zacelit a téměř bez výjimky byla jejich snaha zbytečná, často dokonce kontraproduktivní. Dnešní problémy romské menšiny u nás jsou do značné míry spolupůsobeny právě tím, že je komunistický režim přesídlil do oblastí opuštěných po druhé světové válce původním obyvatelstvem a pak se je pokusil násilně integrovat.

Najdeme ještě jiný možný pohled na příčiny zakonzervované zaostalosti romského etnika u nás (a stejných či podobných sociálních skupin v jiných zemích)? Skutečně neleží v základních vazbách utvářejících hodnotový systém té které společenské skupiny? Už zhruba půltisíciletí je nejdynamičtější se rozvíjející oblastí

světa tzv. západní civilizace stojící na principech „otevřené společnosti“. Jejím základním rysem je rezignace na dosavadní neměnnost společenského postavení a nabourání rodinných a kmenových vazeb jako nepochybnitelného klíče určujícího budoucí sociální zařazení jednotlivce. Poměříme-li dnes nejrůznějšími ukazateli společnosti, v nichž rodinné, kmenové či klanové uspořádání doposud dominuje, s těmi, k nimž se většinou hlásí naše země i západní civilizace, pak je evidentní, kterou z nich bychom podle naprosté většiny smysluplných ukazatelů označili jako vyspělejší.

Nesmíme přitom ale zapomínat na další základní atribut otevřené společnosti, kterým je možnost zvolit si vlastní cestu, byť by byla pro většinu sebestačnou pochopitelná. Nabídneme tedy Romům a dalším menšinovým skupinám „naši“ cestu k relativnímu bohatství. Nechme jim však možnost zvolit si chudobu. Byli by historickou výjimkou, kdyby si ji ve světle každodenní reality bohaté, demokratické společnosti *dobrovolně a dlouhodobě* vybrali. Tím, co je bude nejpravděpodobněji udržovat ve stavu ekonomické chudoby a sociální deprivace, bude podle všech zkušeností z vyspělých zemí právě cílená snaha zvnějšku o rychlou a řízenou změnu jejich sociálního chování. Nemusíme mít strach z ataků na všeobecně přijímané normy chování - svoboda každého má končit tam, kde začíná nesvoboda (nikoli svoboda, jak se u nás v masarykovské tradici neustále opakuje) druhého. A tím, kdo se uchází o zabezpečení takového rámce, je v dnešní době stát. Jestliže toho není dostatečně schopen, pak by si rozhodně neměl přibírat další úkoly - například vychovávat Romy ke správnému životnímu stylu.

Ladislav Tajovský je ekonomem a působí na VŠE v Praze na Katedře hospodářských dějin (hyvrys@post.cz)

EK vs. Microsoft

(pokračování ze strany 1)

vznesení využily verdikt Nejvyššího soudu potvrzující vinu Microsoftu (viz fáze dvě). Žádaly miliardové odškodné a v následujících letech se postupně dočkaly mimosoudních vyrovnání v řádu stamilionů dolarů (IBM 775, Real 761, Novell 536, Sun 700 a AOL 750 milionů dolarů). Obviněná společnost tak zároveň urovnala vzájemné vztahy se všemi firmami, které si současně stěžovaly i u Evropské komise. Microsoft měl totiž problémy i v souvislosti s novým operačním systémem Windows XP – nejen americkou vládu znepokojovaly některé nově integrované doplňkové programy jako např. video-přehrávač Media Player. Stížnost na nerovný konkurenční boj tedy podala uvedená skupina konkurentů Microsoftu do Bruselu a Evropská komise se WinXP začala důkladně zabývat.

Generální ředitelství pro soutěž (čili evropský antimonopolní úřad) ostatně zahájilo proti americkému gigantu šetření už v únoru 2000, a to ve věci operačního systému Windows 2000. Komisař pro hospodářskou soutěž Mario Monti tehdy prohlásil, že EU se obává, že by Microsoft mohl rozšířit svou dominanci v segmentu operačních systémů osobních počítačů i na trh počítačových serverů a zneužít své výsadní postavení. Společnost Sun Microsystems si již v prosinci 1998 stěžovala, že se tak děje, protože Microsoft odmítá zveřejnit relevantní technické informace a selektivně diskriminuje, což podle ní poškozuje spotřebitele. Evropská komise později své vyšetřování rozšířila právě o přehrávač videa a hudby Media Player, začleněný do operačního systému Windows XP. EU si dlouhodobě stěžovala na to, že Microsoft šetření úmyslně komplikuje, a slibovala mu za to obrovskou pokutu. Microsoft se nicméně pokusil o mimosoudní vyrovnání prostřednictvím vázaného prodeje svých produktů a CD s konkurenčním softwarem, což ale Komise odmítla, protože žádala přímé oddělení aplikací od operačního systému. Úředníci čekali na poslední verdikt amerického soudu.

K jejich zklamání ovšem k jimi požadovanému zásahu za oceánem nedošlo. Během první poloviny roku 2003 Evropská komise došla k závěru, že Microsoft je vinen z porušení soutěžních pravidel a začala připravovat návrh nápravných opatření, který prošel také potřebnou oponentní revizí. Komise se rozhodla jednat rychle a vynést konečný verdikt ještě před rozšířením EU o deset nových členů v květnu 2004. Jednání o dohodě zkrachovala a 24. března 2004 Evropská komise uložila společnosti Microsoft za zneužívání dominantního

postavení astronomickou pokutu ve výši 497 milionů euro. Šlo o nejvyšší pokutu vyměřenou evropskými úřady jednotlivé firmě v celé historii EU. Komise kromě toho americké firmě nařídila, aby na trhu nabízela verzi Windows neobsahující Media Player a poskytla počítačovým výrobcům části zdrojového kódu a technická data pro zvýšení kompatibility konkurenčního serverového softwaru a tím i vzájemné interoperability.

Podle komisaře Maria Montiho mělo toto rozhodnutí prospět konkurentům, kteří je také přivítali. Proti uvaleným sankcím naopak protestovalo deset amerických senátorů. Samotný Microsoft se odvolal, obával se zejména zveřejnění cenových informací, díky kterým by podle svých slov přišel o konkurenční výhodu. Odklad působnosti prezident soudu první instance Bo Vesterdorf v prosinci 2004 zamítl. Komise začala zároveň vyhrožovat pokutou ve výši až 5 % průměrného světového denního obrátu Microsoftu, pokud se obviněná firma okamžitě nezačne řídit březnovým verdiktem. Na pokyn Komise byla na evropský trh na jaře 2005 uvedena Microsoft Windows XP Home/Professional Edition N, tedy verze operačního systému bez Media Playeru. Brusel mimořádně zamítl hned deset návrhů na název těchto ořezaných verzí. Evropským úředníkům se nicméně zdálo, že Microsoft se přesto nechová podle jejich představ a nedodržuje plnění uvedených sankcí tak, jak si přáli, takže na přelomu let 2005/2006 nabyly na aktuálnosti opět denní sankce. Podle Evropské komise Microsoft nedostatečně spolupracoval se svými konkurenty (kteří se mezitím sdružili do Evropského výboru pro interoperabilitu systémů).

Nová příslušná komisařka Neelie Kroesová současně vyjádřila naději, že Microsoft svůj nově připravovaný operační systém (Vista) vyprojektuje podle představ Evropské komise. Pokud by byl dodáván s integrovaným internetovým vyhledávačem nebo antivirovým programem, pohrozila jeho zákazem. Dodejme, že program pro zasílání vzkazů Microsoft Windows Messenger se stal trnem oka i Komisi pro hospodářskou soutěž v Jižní Koreji. V polovině roku 2006 se Evropská komise rozhodla udělit Microsoftu další pokutu ve výši 280,5 milionů euro a k tomu další 3 miliony euro za každý den, kdy se obviněná společnost nepodvolí jejímu rozhodnutí. Microsoft k tomu podle svých vlastních slov dodal, že zaměstnává tři sta pracovníků na plný úvazek, jejichž pracovní náplň obsahuje poskytování informací požadovaných EU. Ve věci hlavní, půlmiliardové pokuty prohrál v polovině

září 2007 řízení před soudem první instance. Má však možnost odvolání, a proto evropský proces ani po devíti letech nedospěl ke svému konci.

Závěrem krátké zhodnocení obou případů. Co se týče USA, monopol není podle Shermanova zákona nezákonný (nehledě na vágnost definice relevantního trhu), nelegální je jen monopolizace: aktivity, které firmě monopolní postavení získávají. Klíčovou otázkou amerického sporu tedy je, jak dosáhla společnost Microsoft svého tržního postavení, jestli vyloučila z trhu konkurenty nebo jinak protiprávně omezila obchod. Dominantní tržní podíl Microsoftu (příčemž relevantní trh je v tomto případě definován velmi úzce a specificky jako trh operačních systémů pro osobní počítače kompatibilní s procesory Intel) ale vznikl díky uživatelské důvěře, díky spotřebitelskému zájmu a v procesu svobodného trhu s obrovskou dynamikou – softwarový trh se dlouhodobě vyznačuje rozsáhlými inovacemi, rychlým růstem a poklesem cen. Spotřebitelé za nejpřínosnější označili standardizovaný (přirozeně unifikovaný) a integrovaný operační systém. Ani Jacksonův náleznepochybňuje inovační přínos Microsoftu a jeho klesající ceny. Ty jsou v příkrém rozporu s klasickou definicí monopolizace. Ačkoliv projevené preference spotřebitelů vedly k dominantnímu postavení, nezakládá to žádný důvod pro státní zásah. Microsoft nebránil výrobcům počítačů v instalaci konkurenčního softwaru, konkurenti nebyli fyzicky vylučováni z trhu. Soudce Jackson sám připustil, že Netscape v předmetném období navýšil počet svých uživa-

TERRA LIBERA

je vydávána společností TERRA LIBERA.

Kontaktní adresa:

TL, c/o Liberální institut,
Spálená 51, 110 00 Praha 1
E-mail: TL@libinst.cz

Její vydávání není povoleno ani schváleno
žádnou státní institucí.

On-line archív
TERRA LIBERA
z let 2000 - 2006
dostupný na stránkách

www.libinst.cz

telů (na více než dvojnásobek). Netscape tak nepřišel o přístup ke spotřebitelům, ba právě naopak. Skutečností je, že přišel o svůj tržní podíl. To ovšem opět nezakládá žádný zákonný důvod pro útok na tržního leadera. Šlo o spotřebitelskou volbu.

Uvedené inovativní chování Microsoftu konkurenci nesnižuje, naopak ji přirostuje. Internet Explorer byl poskytován konečným zdarma, což je slabý důkaz o tom, že by docházelo k poškozování spotřebitele. Microsoft rozšiřoval integrované komponenty operačního systému při minimálních nákladech, a to vše bez státních dotací, právních bariér či jakékoliv regulace, a jeho úspěch neukazuje na potírání konkurentů, nýbrž na jejich neschopnost. Je pak typické, že ti se o tržní podíl Microsoftu neucházeli prostřednictvím tržní konkurence, ale raději na veřejné náklady v rámci soudního sporu. Škola veřejné volby hovoří o tzv. *rent-seeking*, dobývání renty politickými prostředky. Přenesení hospodářské soutěže do soudní síně je přesně takovýmto chováním. Konečně zdůrazněme též pochybnost o smyslu státního zásahu do trhu, který se po dlouhých letech trvání procesu dostal do zcela odlišné situace, protože technologický vývoj je v případě softwaru raketový. Zatímco se Ministerstvo spravedlnosti USA zabývalo vázaným prodejem Windows 98, Microsoft uvedl na trh Windows 2000 a ME a konečně také XP.

Co se týče EU, státní zásah, kterého se dopustila, má mnohem dalekosáhlejší důsledky. V první řadě je zvláštní, že podobný proces došel k tak rozdílnému rozuzlení na obou stranách Atlantiku. Jednoznačně to napovídá o odlišnosti evropské a americké antimonopolní politiky, přičemž ta první je v posledních letech daleko více intervencionistická. A to přesto, že USA v průběhu 20. století prosluly svými strukturálními zásahy v podobě dělení firem – jenže v případě Microsoftu už takovou chybu nezopakovaly. Evropská unie si osobuje právo rozhodovat o tom, jak má vyvíjený produkt vypadat, co smí obsahovat a co nikoliv, a dokonce firmu instruuje o jeho novém názvu. Žádná instituce by naopak neměla stanovovat, co a zda vůbec může firma inovovat. A už vůbec by neměla zabránovat ve vývoji produktů, které odpovídají měnícím se trendům a potřebám zákazníků. Neměla by tedy vykládat, jakým způsobem má soukromý podnik nakládat s výsledky své činnosti a jestli je vůbec může vylepšovat. Ve volné soutěži musí platit, že nejvyšším soudcem je samotný trh, tedy že sami spotřebitelé mají určit budoucí podobu vyráběného produktu, který by měl odpovídat jejich představám, a nikoliv právním bruselských úředníků. Proběhnuvší soudní proces je pokusem o prosazení státní regulace v oblasti softwarového průmyslu, pokusem, který se na starém kontinentě zdařil. Byl vyprovokován úspěšným působením Microsoftu na dynamicky se rozvíjejících trzích, což vyvolalo vlnu závisti méně úspěšných konkurentů.

Je mimořádně důležité, aby nebylo soutěžní právo zneužíváno zvláštními zájmovými skupinami k realizaci jejich soukromých cílů. USA a EU jsou ukázkovým příkladem mocenských struktur, kde lobby hrají mimořádně důležitou roli v procesu vládního rozhodování. Antimonopolní právo bylo používáno – oproti svému deklarovanému předpokladu – proti firmám, které zvyšovaly objem výroby a snižovaly ceny, což přímo odporuje definici monopolizace. Konkurenční ekonomické subjekty se pokusily zabránit neúspěšnějšímu soutěžiteli v rozkvětu – když se jim to nepodařilo v rámci svobodné soutěže, dali jej k soudu. Ten americký v rámci dosažené dohody inovační volnost Microsoftu zachoval, evropský ji naopak evidentně omezil. V Evropské unii se tak otevřela cesta pro rivaly Microsoftu, aby si rozdělili jeho tržní podíl, protože v rámci verdiktu Komise výrazně pozbyl na obratovschopnosti. Napříště si musí dát pozor, čím místo na slunci hodlá vysoutěžit, aby se nedočkal dalšího nařčení z narušení konkurenčního procesu. Případ zakládá nebezpečný precedens, protože Komise se nerozpakovala omezit budoucí vývoj integrovaných produktů. Konkurenti Microsoftu slaví úspěch alespoň v Evropě – a to na náklady unijních daňových poplatníků (proces stál – a ještě stát bude – nemalou částku) a spotřebitelů (ti se totiž nedočkají žádaného výrobku, tj. standardizovaného systému se všemi komponenty, který by jim ušetřil práci a přitom nezabránil používat produkty konkurence). Schopný leader byl potrestán za racionální podnikatelskou snahu.

Většina vládní regulace je produktem působení zvláštních zájmových skupin usilujících o redistribuci ve svůj prospěch. Antimonopolní politika ve světle procesu s Microsoftem není výjimkou. Naznačuje to ostatně už samotný způsob vzniku tohoto typu vládní hospodářské politiky. Shermanův zákon byl přijat v roce 1890 a stalo se tak na základě silícího tlaku neúspěšných konkurentů a jejich politických spojenců s cílem omezit údajně monopolizující firmy, které přitom zvyšovaly objem výroby a snižovaly ceny. Politikům se tehdy podařila perfektní legislativní akce, pomocí které se jim povedlo odvést pozornost od pravého zdroje monopolní moci, kterým byl McKinleyho celní tarif, který znamenal obrovský úspěch protekcionistického tažení prostřednictvím historického navýšení cel. Širokou veřejnost se jim podařilo přesvědčit o škodlivosti monopolu – tento pojem byl ostatně už historicky spojen s čímsi vynucovaným, tj. špatným, jenže koncem 19. století došlo v jeho případě ke značnému zkreslení: monopol byl do té doby státním privilegiem, se kterým neměly velké konglomeráty působící v tehdy bouřlivě rozvíjející se americké ekonomice nic společného. (Těmto zajímavým otázkám byla věnována některá minulá čísla Terra Libera, např. v listopadu 2000.)

Americký a evropský právní a politický systém je po dlouhá desetiletí zneužíván pro účely dobývání renty. Ačkoliv se jedná vlastně o pokračování hospodářské soutěže, jde o její odlišný rámec (soudní síň), který neodpovídá ani původním představám některých zastánců antimonopolní politiky mezi ekonomy. Sám Milton Friedman, nositel Nobelovy ceny, který ochraně hospodářské soutěže vždy přisuzoval určitou pozitivní roli v ekonomice, pod dojmy z procesu s Microsoftem doznal, že této hospodářské politiky se chopily osoby toužící po regulaci a ovládní ekonomiky, takže by bylo lepší, kdyby vůbec neexistovala.

Patrik Paneš je ekonomem a působí na VŠE v Praze na Katedře institucionální ekonomie (patrik.panes@centrum.cz)

ZAÚJAL VÁS ČASOPIS TERRA LIBERA?

Rádi byste jej dostávali pravidelně každý měsíc?

K tomu stačí si pouze zajistit členství v

Klubu přátel liberálních myšlenek

které skýtá i další výhody.

Tento klub vám nabízí tři typy členství:

Bronzové členství

Ize na jeden rok získat poskytnutím daru ve výši minimálně

500 Kč

ve prospěch LI. Bronzoví členové získají zaslání TERRA LIBERA v elektronické podobě a slevu 20 % na veškeré publikace a reklamní předměty LI.

Stříbrné členství

Ize na jeden rok získat poskytnutím daru ve výši minimálně

1000 Kč

ve prospěch LI. Stříbrní členové získají zaslání měsíčníku TERRA LIBERA v tištěné podobě a slevu 30 % na veškeré publikace a reklamní předměty LI.

Zlaté členství

Ize na jeden rok získat poskytnutím daru ve výši minimálně

10000 Kč

ve prospěch LI. Zlatí členové získají zaslání měsíčníku TERRA LIBERA v tištěné podobě, slevu 30 % na reklamní předměty LI, veškeré publikace LI v daném roce zdarma a VIP místa na akcích pořádaných LI.

A jak se stát členem Klubu přátel liberálních myšlenek?

K registraci stačí vyplnit registrační formulář na stránkách www.libinst.cz, zaslat jej na adresu lipka@libinst.cz a poukázat zvolenou částku na účet LI (do zprávy pro příjemce prosím uveďte "DAR" a "celé jméno"), případně ji složit hotově v sídle Liberálního institutu ve Spálené ulici.

V případě daru převyšujícího 1000 Kč je možné částku odečíst od základu daně z příjmu (více informací na stránkách LI).